

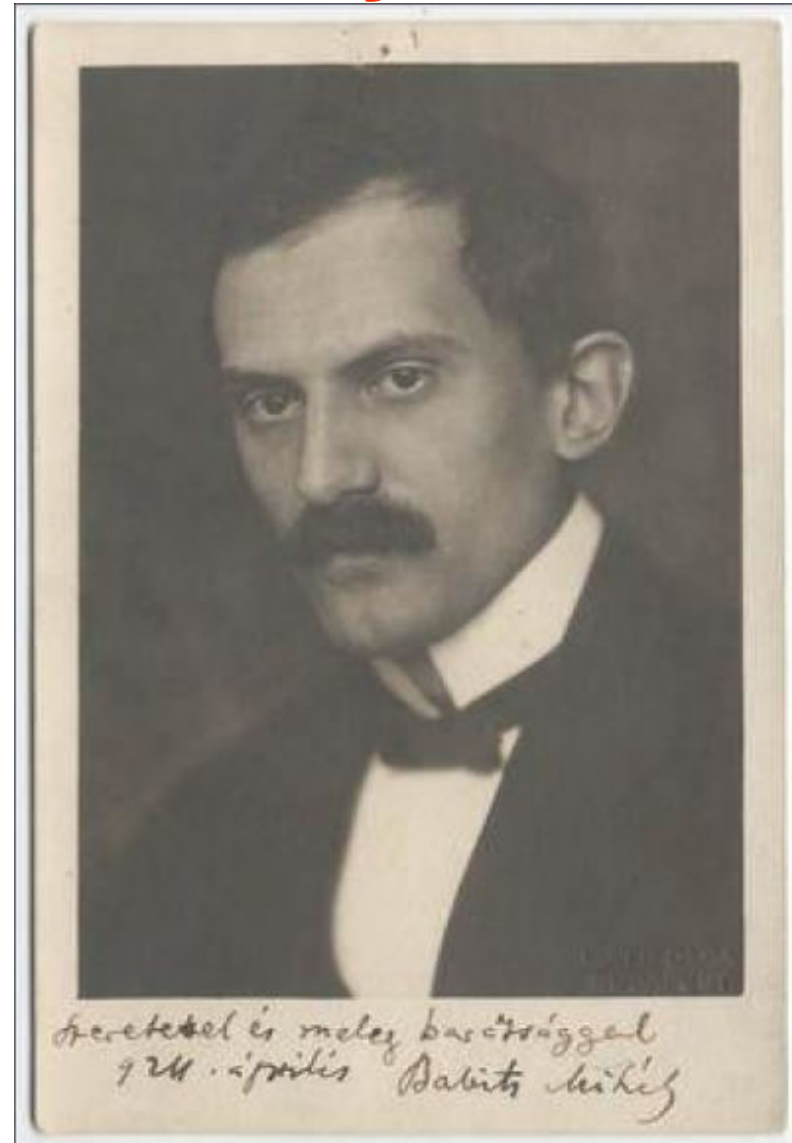
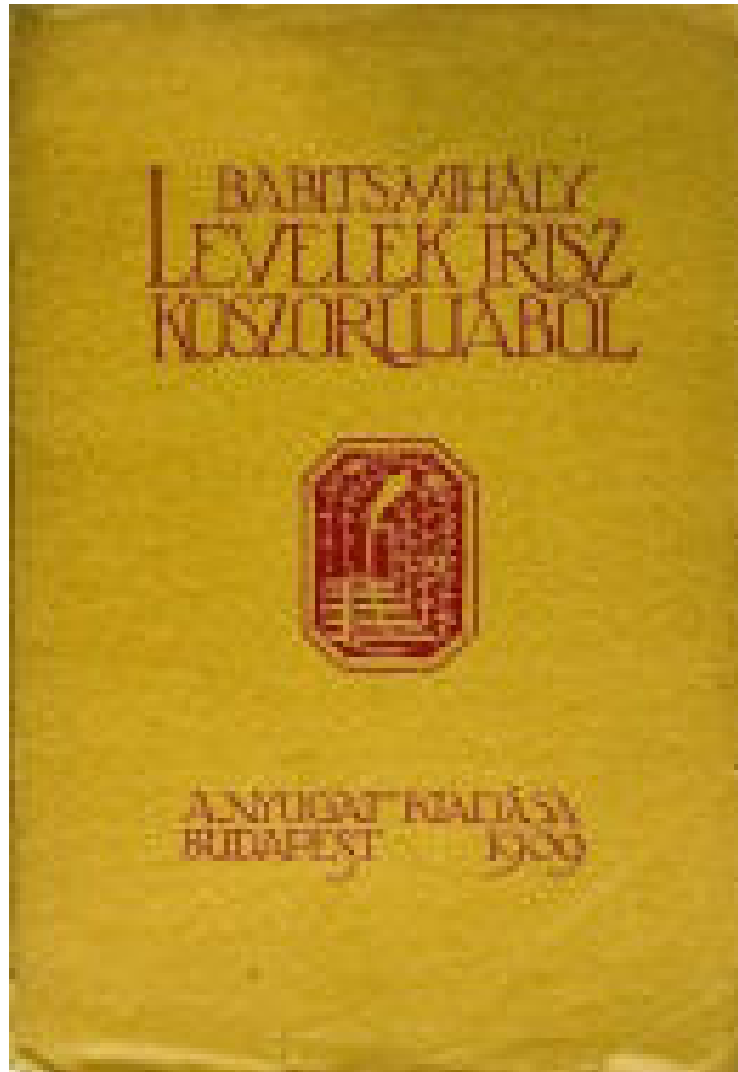
KÖTELEZŐK EMELT SZINTEN

Sebők Melinda
KRE BTK egyetemi adjunktus

Filozófiai kérdések, műfaji, nyelvi sokszínűség

Babits Mihály
Levelek Iris koszorújából
című kötetében

Levelek Iris koszorújából

Babits Mihály levele Kosztolányi Dezsőnek

„az Ódák csakugyan nem készek, és nem szépek; - előbbutóbb mégis meglátja őket. A két készet elküldöm, hogy ne panaszkodjék; ... az ilyen célzatosan tartott előhangokba, mint az In Horatium akart lenni, rendesen belesül az ember. Mindezek még lágyak, nyúlok és szintelenek; még nincs rajtuk a bélyeg és a zsineg. [...] A színeket már látom, de nedves az ecsetem - még nem elég sűrű rajt a festék”

(1904. július)

Babits Mihály levele Kosztolányi Dezsőnek

„Mindannyian keressük az új formát, és ezt egy nagyon régi formában találtuk meg. Érezzük azt a szörnyű dallamuntságot, ami elveszi kedvünket legszebb énekeinktől, hogy nem tudunk új ruhát adni nékik.”

(1904. augusztus)

A Holnap antológiában megjelent versek – 1908. szeptember

- *Turáni induló,*
- *Vérivó leányok*
- *Theosophikus énekek*
- *Golgotai csárda*
- *Fekete ország*

Babits Mihály levele Juhász Gyulának

„A kapott kritikákat, ami az én darabjaimat illeti, elég furcsának és ferdének találtam. ...Ez a sajátos dualizmus életem és költészetem között, most, hogy a nyilvánosság erős világításában látom, bánt kissé. ... Lehetőleg nyilvánosságra hozom legjobb verseimet, hogy megnyerjem azokat is, akiket a Holnapban megjelentek vadsága elidegenített” (1908. szeptember)

Teljesség és újszerűség poétikai elve

„Ekként a dal is légyen örökkön új,
a régi eszme váltson ezer köpenyt,
s a régi forma új eszmének
öltönyeként kerekedjen újra.” (*In Horatium*)

„Idézz fel nékem ezer égi képet
és földi képet, trilliót ha van,
sok földet, vizet, új és régi népet,
idézz fel, szóval, *teljes enmagam*”. (*Himnusz Irishez*)

A kötet ambivalens fogadtatása

- „hideg, száraz, bágyadt” – Szilágyi Géza
- „nem poéta, nem egyéniség” - Bresztovszky E.
- „nem költő, hanem dilettáns” – Bródy Miksa

- „Magyarországon ilyen első könyve még senkinek nem jelent meg” – Gellért Oszkár
- „intellektuális lélek” – Schöplfin Aladár
- „kultúr-szerelmei vannak” – Ignotus

Az intertextualitás változatai

- idézet
- allúzió
- fordítás
- szövegek integrálása
- stílusimitáció
- rájátszás
- lappangó intertextus

Zrínyi Velencében

Szent Márk dicső terén, melyet mélán tapostam,
valaha régesrég egy másik bús magyar,
méltóbb költő mint én, és hős mint senki mostan,
tiport hatalmasan, ki tudta mit akar!

Ki tudta mit akar s nem tudta, hogy a roszban
fogyhatlan a világ s nem tudta, hogy hamar
ide vágy vissza a földről hol bármi sorsban
élni és halni kell; mely ápol s eltakar.

(...)

Alkonyfelhő borult lagúnára, piarcra,
felhőn az angyalok készültek már a harcra,
melyre a holtakat felkölté Alderán.

Világirodalmi minták

- Horatius, Alkaiosz – *In Horatium*
- Szapphó – *Óda a Bűnhöz*
- Poe – *Sírvers, Régi szálloda*
- Longfellow – *Golgotai csárda*
- Whitman – *Mozgófénykép*
- Dante – *Az örök folyosó*
- Baudelaire – *Tüzek*
- Swinburne – *Indus*
- Schopenhauer – *Recanati*
- Nietzsche – *Hegeso sírja*

Műfajok változatossága

- *In Horatium* – himnusz
- *Óda Bűnhöz* – óda
- *Anyám nevére* – tudatlíra
- *Fekete ország* – fantasztikus látomás
- *Zrínyi Velencében* – szerepvers
- *Itália* – vallomás
- *Szőlőhegy télen* – tájvers
- *A lírikus epilógja* – ars poetica

Filozófiai hatások

„Egyetemi hallgató koromban ... filozófusokat kezdtem olvasni: Nietzscht (Zarathustra), James pszichológiáját, Schopenhauert, Spinozát”.

(Babits)

- Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*
- Schopenhauer: *A világ mint akarat és képzet*
- Spinoza: *Etika*
- James: *The Principles of Psychology*

Ellentétes motívumok viszonyrendszere

- szabadság – rabság
- minden – semmi
- alany – tárgy
- kezdet – vég
- ezer – egy
- vágy – kudarc
- sötét - színes

Ellentétes motívumok

„Sötét van. Hol az ezer szín? Mivé lett? ...
Egy-semmi! Minden-semmi! Színek nélkül
ragyogó semmi! Únlak, hagyj te most! ... //
Ért gyümölcsnedvvel, fejem telve vággyal,
vágyaim súlya nyomja vánkosom”. (Himnusz Irishez)

„Ó mennyi város, mennyi nép,
Ó mennyi messze szép vidék!
Rabsorsom milyen mostoha,
hogy mind nem láthatom soha!” (Messze..., messze...)

„*vágyam van és semmire sincs vágyam*” (Recanati)

A mai recepció

- „felgyorsuló költészetelméleti modernizálódás” (Sipos Lajos)
- „mindent átszövő szövegközöttség”
(Kelevéz Ágnes)
- „modern irodalom öntükröző, a művészet mibenlétére folytonosan rákérdező hajlam”
(Gintli Tibor)

William James tudatfolyam-elméletének hatása

- Babits ismerteti az *American Journal of Psychology* pszichológiai folyóiratot – 1904
- Babits Zalai Bélától kölcsönkérte William James *Psychologie und Erziehung* német nyelvű kötetét - 1904

összefüggő képszalag logikáján alapuló líramotívumok az Iris-kötetben

- „legkivált az amerikai modern lélektant
törekedtem megismerni; nagy
lelkedéssel olvastam Jamest”
(Babits vallomása)
- „egy képszalag képezi életem alaprétegét
... egy nyúló és összefüggő képszalagon”
(Babits levele Kosztolányinak 1904. nov.)

Schöpflin Aladár Iris-recenziója

„a tudós képzettségen alapuló gondolatok nem sorakoznak mereven, elvontan egymás mellé, hanem elevenen, folyamatos mozgásban, ritmikusan, izgatódva lebegnek ... a költészet magaslatain”.

(Vasárnapi Újság, 1909. jún. 27.)

Szakirodalom

- BRESZTOVSZKY Ernő, *Új emberek új könyvei*, Népszava, 1909. júl. 18.
- BRÓDY Miksa, *A Nyugat két költőjéről*, Magyar Hírlap, 1909. máj. 28.
- GINTLI Tibor, *A Babits-líra viszonya a modernséghez.* = Uő., *Irodalmi kalandtúra*, MIT, Bp., 2013.
- IGNOTUS Hugó, *Babits – Levelek Iris koszorújából*, Nyugat, 1909. júl. 16.
- KELEVÉZ Ágnes, *Idézésfajták időjátéka Babits műveiben*, Holmi, 2009/4.
- RÁBA György, *Babits Mihály költészete*, Szépirodalmi, Bp., 1966.
- SCHÖPFLIN Aladár, *Irodalom és művészet – Levelek Iris koszorújából*, Vasárnapi Újság, 1909. jún. 27.
- SEBŐK Melinda, „*a modernség tetőfoka konzervatív formában*”, *Babits és Amerika*, Hittel, 2011 /8.
- SEBŐK Melinda, *Filozófiai kérdések, műfaji-formai sokszínűség Babits Levelek Iris koszorújából című kötetében* = Uő., *Modern értékőrzők*, Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 2017.
- SIPOS Lajos, *Világ- és magyar irodalmi példák között: A lírikus epilógja és az In Horatium.* = Uő., *Modernitások, alkotók, párbeszéd*, Savaria University, 2016.
- SZILÁGYI Géza, *Versekről*, Új Idők, 1909. júl.